

Александра ЂОРЂЕВИЋ, мастер
Виши судијски помоћник у Привредном суду у Крагујевцу

ПРАВНИ ТРЕТМАН НЕУНОВЧЕНЕ ИМОВИНЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Резиме

Неуновчена имовина стечајној дужника у ужем смислу је имовина коју стечајни управник није успео да уновчи после више законито сprovedених покушаја уновчења. Закон о стечају као изузетак прописује да се и у том случају може присијуити завршној деоби и да одлуку о нерасподељеним деловима стечајне масе, како их дефинише, доноси стечајни судија, али не уређује детаљније посивање са неуновченом имовином. У овом раду анализиран је правни третман неуновчене имовине стечајној дужника у стечајном законодавству Републике Србије, пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце и правне последице преноса из угла свих поверилаца у стечајном посивуку. Закључак аутора је да законски термин којим се означава ова имовина није адекватан и да би термин неуновчиви предмет стечајне масе најбоље одредио о којој имовини се ради. Поред тога, аутор се залаже и за детаљније законско уређење овог инстиитута, како у циљу бржег окончања стечајних посивака, иако и ради заштите интереса њејових учесника, а пре свега стечајних поверилаца ради којих се стечајни посивак и сиводи.

Кључне речи: *неуновчена имовина стечајној дужника, пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце, права стечајних поверилаца код преноса.*

I Појам и састав

Неуновчена имовина стечајног дужника у ширем смислу је имовина коју стечајни управник није уновчио након доношења решења о банкротству. Уновчење је шири појам од појма продаје јер, поред продаје, обухвата и наплату ненаплаћених потраживања. Неуновчену имовину чине неуновчене ствари и права стечајног дужника и ненаплаћена потраживања. Правни статус неуновчене имовине се мења током стечајног поступка, па је од доношења решења о банкротству, то имовина коју стечајни управник уновчава, да би, у завршној деоби то била имовина коју стечајни управник није успео да уновчи, ни после више покушаја. Неуновчена имовина улази у стечајну масу, али не улази у деобну масу, обзиром да деобну масу чини уновчена стечајна маса, односно новац добијен продајом имовине стечајног дужника.

Неуновчена имовина у ужем смислу је имовина коју стечајни управник није успео да уновчи после више законито спроведених покушаја уновчења.

Имовина стечајног дужника може бити неуновчена из више разлога, а неки од њих су:

- нерешени имовинско-правни односи или непостојање имовинско-правне документације;
- непостојање заинтересованих купаца ни после више оглашених продаја, било због тога што имовина није атрактивна или због лошег стања у коме се налази;
- опструкције продаје од стране одбора поверилаца који одбија давање сагласности или се не изјашњава у случајевима када је сагласност неопходна у складу са законом и Националним стандардима за управљање стечајном масом,¹ било због лоше сарадње са стечајним управником или због недовољне информисаности о тржишним околностима. Наведено ако се има у виду да је одобрење одбора поверилаца потребно за продају непосредном погодбом, за оглашавање продаје јавним надметањем и јавним прикупљањем понуда на другачији начин од прописаног чл. 132 ст. 6 Закона о стечају² када су трошкови оглашавања високи у односу на предмет продаје, као и на цену нижу од 50% од процењене вредности предмета продаје;

1 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом, *Службени гласник РС*, бр. 13/2010.

2 Закон о стечају – ЗС, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 – др. закон, 71/2012 – УС, 83/2014, чл. 144 ст. 2.

- уколико је рачун стечајног дужника у блокади и нема средстава за оглашавање продаје јавним надметањем или јавним прикупљањем понуда, а трошкови оглашавања нису несразмерно високи у односу на предмет продаје или јесу, али не постоји сагласност одбора поверилаца на другачији начин обавештавања јавности о продаји од прописаног чл. 132 ст. 6 ЗС, нити за продају непосредном погодбом;
- уколико је на непродатој имовини установљено заложно право у корист разлучних или заложних поверилаца, тако да продајом не би преостала средства за намирење необезбеђених поверилаца, а разлучни повериоци не желе да поднесу захтев за укидање забране извршења и намирења из чл. 93 ст. 4 и 5 ЗС;
- због поступака који се воде у Агенцији за реституцију по поднетим захтевима за враћање одузете имовине, када је једина могућност која стоји на располагању стечајном судији ургенција ради убрзања поступака, од чијег окончања зависи и даљи ток стечајног поступка.

Највећи број нерешених старих стечајних предмета, а то су предмети старији од две године од дана пријема иницијалног акта, чине предмети у којима је стечајни управник Агенција за лиценцирање стечајних управника. Како стечајни судија није овлашћен да санкционише поступање Агенције у ситуацији када постоји неактивност у поступку уновчења имовине и непотребно одуговлачење поступка, једино може да сазове састанак са представницима Агенције у циљу сагледавања могућности за убрзање тока стечајних поступака у којима Агенција врши дужност стечајног управника.³

II Неуновчена имовина по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији

Незнатан број најстаријих стечајних поступака води се по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији,⁴ који прави разлику између непродате имовине која чини функционалну целину у процесу производње и неуновчене имовине⁵ (ствари и потраживања), код об-

3 Вид. више у Стојан Јокић, „Закључење стечајног поступка“, *Двадесето саветовање судија привредних судова Републике Србије*, Радни материјал II, Златибор, 2012, 43.

4 Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији – ЗППСЛ, *Сл. лист СФРЈ*, бр. 84/89, бр. 37/93, бр. 28/96, примењује се у стечајним поступцима у којима је до 3. 2. 2005. г, када је почео да се примењује ЗСП, уновчено преко 50% стечајне масе стечајног дужника.

5 ЗППСЛ, чл. 132 ст. 1 и чл. 150 ст. 3.

уставе даљег уновчења и закључења поступка због несразмерних трошкова који би били проузроковани његовим даљим вођењем.

Непродата имовина која чини функционалну целину у процесу производње предаје се повериоцима сразмерно њиховим утврђеним потраживањима, уколико је они прихвате, у супротном се предаје републичком надлежном органу према седишту дужника, односно територији на којој се непокретност налази, уколико се ради о непокретној имовини.

У случају обуставе даљег уновчења стечајне масе и закључења стечајног поступка због несразмерних трошкова који би били проузроковани његовим даљим вођењем, поједине неуновчене ствари или поједина ненаплаћена потраживања могу се пренети на поједине повериоце, водећи рачуна о висини њихових утврђених потраживања.⁶

Предлог за обуставу даљег уновчења стечајне масе и закључење стечајног поступка, уз пренос неуновчене имовине на повериоце, даје стечајни управник када после више узастопних оглашавања, уз смањење почетне цене, не успе да уновчи преосталу имовину стечајног дужника, најчешће из разлога незаинтересованости потенцијалних купаца. Стечајно веће доноси одлуку руководећи се целисходношћу даљег вођења стечајног поступка са аспекта временског трајања, те несразмерних трошкова који би били проузроковани на штету стечајних поверилаца. Решењем о закључењу стечајног поступка неуновчена имовина се преноси на поједине повериоце уз одређивање процентуалног учешћа у пренетој имовини сразмерно висини уврђеног потраживања, односно уз навођење износа намирења и висине удела у пренетој имовини. Законско овлашћење да ступе у посед пренете имовине стичу на основу тог решења, а примопредаја се записнички врши између стечајног управника и поверилаца којима је имовина предата.⁷

Пренос ненаплаћених потраживања на стечајне повериоце целисходан је са аспекта дужине трајања стечајног поступка уколико би се исти свео само на вођење поступака ради њихове наплате, за шта нема средстава у стечајној маси. Додатни аргумент је положај стечајних поверилаца којима су пренета потраживања, који је оснажен тиме што им је дата могућност да као солидарни повериоци наплате своје потраживање од дужникових дужника.⁸

6 Вид. Решење Трговинског суда у Крагујевцу 1. Ст. 1077/01 од 9. 9. 2005. и Решење Трговинског суда у Крагујевцу 1. Ст. 44/05 од 17. 3. 2006.

7 Став заузет на седници Одељења за привредне спорове Вишег трговинског суда од 10. октобра 2003.

8 Драгиша Б. Слијепчевић, „Допуштеност преноса неизмирених потраживања стечајног дужника на његове повериоце“, *Билтен судске праксе*, Врховни суд Србије,

Повериоци на које је пренета неуновчена имовина нису у обавези да у зависности од реализације пренетих потраживања или продаје ствари, од наплаћеног износа, осталим повериоцима исплате утврђене износе.⁹ Наведени став је оправдан имајући у виду да су повериоци на које је пренета имовина преузели на себе и обавезу да сnose трошкове уновчења те имовине, односно наплате ненаплаћених потраживања.

Дакле, од стечајних закона по којима се воде стечајни поступци у Републици Србији, ЗППСЛ најдетаљније уређује неуновчену имовину и једини њен пренос на стечајне повериоце условљава њиховим пристанком.

III Неуновчена имовина по Закону о стечајном поступку

Потреба за усклађивањем нашег права са правом земаља ЕУ довела је до доношење Закона о стечајном поступку,¹⁰ који се примењује на знатан број стечајних поступака. Расправа о нерасподељеним деловима деобне масе води се на завршном рочишту и претходи доношењу решења о закључењу стечајног поступка. Законодавац користи термин нерасподељени делови деобне масе, а заправо се ради о „неуновчивим деловима стечајне масе“.¹¹ Већ је било речи о томе да неуновчена имовина улази у стечајну масу, али да не улази у деобну масу, јер је деобна маса уновчена стечајна маса умањена за трошкове стечајног поступка и обавезе стечајне масе. Она настаје из стечајне масе¹² и формира се само од новчаних средстава. То је маса новца.¹³

Иако није прописана могућност закључења стечајног поступка, а да претходно није уновчена целокупна стечајна маса и окончане парнице поводом оспорених потраживања поверилаца или по тужбама стечајног дужника против његових дужника, велики број стечајних поступака који се води по овом закону, а у којима и после више покушаја продаје постоји неуновчена имовина, без реалне могућности да буде уновчена, условио је изналажење решења која нису супротна циљу ЗСП-а.¹⁴

бр. 1/2005, Београд 2005, 122–123 и *Судска њпракса штрговинских судова*, Привредни саветник, бр. 1/2005, 150–151.

9 Вид. решење Вишег трговинског суда Пж. 1645/03 од 8. маја 2003.

10 Закон о стечајном поступку – ЗСП, *Службени гласник РС*, бр. 84/04.

11 Вук Радовић, *Стечајно њправо – књига њрва*, Београд, 2017, 597.

12 *Ibid.*, 574.

13 Михаило Велимировић, *Стечајно њправо*, Београд, 2012, 163.

14 С. Јокић, *ibid.*

Иако, у ЗСП није дефинисан циљ стечаја, нити стечајна начела, као што је то учињено у ЗС, из одредби ЗСП произлази да оба закона имају исти циљ и начела стечаја.¹⁵ Управо то је било пресудно да се на исти начин у стечајним поступцима који се воде по оба ова закона поступа са неуновчивом имовином стечајног дужника тако што се она преноси на стечајне повериоце ради намирења њихових утврђених потраживања.

IV Неуновчена имовина по Закону о стечају

Законом о стечају, пре измена и допуна из 2014. г, прописано је да се о нерасподељеним деловима стечајне масе одлучује на завршном рочишту,¹⁶ али и да се стечајни поступак може закључити само уколико је уновчена целокупна стечајна маса.¹⁷ Правно нелогично је да постоји неуновчена стечајна маса о којој се расправља на завршном рочишту на коме се закључује стечајни поступак, ако је услов за закључење да је уновчена сва стечајна маса.

Закон је предвидео изузетак по коме стечајни поступак може да се закључи и када нису окончане све парнице, тако што се наставља према стечајној маси стечајног дужника коју чине средства издвојена по основу оспорених потраживања и средства која се остваре окончањем парница у корист стечајног дужника.

У односу на ЗСП, који користи термин нерасподељени делови деобне масе, ЗС користи термин нерасподељени делови стечајне масе, ради означавања неуновчивих делова стечајне масе. Ни овај термин није адекватан, јер се утврђена потраживања стечајних поверилаца не намирују расподелом делова стечајне масе, већ исплатом расположиве деобне масе, па би адекватнији термин био „неуновчиви предмети стечајне масе“¹⁸ или „неуновчиви делови стечајне масе“.¹⁹ Оба термина упућују да се ради само о оним предметима, односно деловима стечајне масе који се, упркос бројним покушајима стечајног управника предузетим у складу са Законом о стечају, никако нису могли уновчити.

15 Вид. Гордана Ајншпилер Поповић, „Предлози окончања стечаја у различитим правним ситуацијама“, *Двадесетдруго саветовање судија њивредних судова Републике Србије*, Радни материјал II, Златибор, 2014, 99.

16 Закон о стечају – ЗС пре измена и допуна, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 – др. закон, 71/2012 – УС, чл. 145 ст. 1 тач. 4.

17 Наведено произлази из ЗС пре измена и допуна чл. 144 ст. 1 и чл. 148 ст. 2.

18 Јасница Гаршић, „Завршно рочиште у стечајном поступку“, у: Михајло Дика (ред.), *Четири новела стечајног закона*, Народне новине д. д., Загреб, 2006, 285.

19 Вид. фуснота 11.

У циљу скраћења дужине трајања стечајних поступака оптерећених неуновченом стечајном масом, изменама и допунама ЗС из 2014. г, предвиђен је изузетак, па се завршној деоби може приступити и ако, ни након више покушаја уновчења, није уновчена целокупна стечајна маса, односно њен претежни део.²⁰ На овај начин омогућено је закључење великог броја стечајних поступака.²¹ У законски текст је унето решење које је судска пракса већ примењивала, не само у случају закључења стечајних поступака са немогућношћу уновчења стечајне масе и поред више покушаја продаје, који се воде по Закону о стечају, пре измена и допуна, већ и оних који се воде по ЗСП.²² Произлази да је уновчење имовине стечајног дужника ради што правилније расподеле међу повериоцима правило, док се деоба *in natura* само изузетно примењује.²³

У Пренос неуновчене имовине

Стечајни управник, након што се испуне услови за закључење стечајног поступка, подноси стечајном судији предлог за заказивање завршног рочишта, уз који доставља завршни извештај и завршни рачун.

По пријему предлога, стечајни судија решењем, које се објављује на огласној табли суда и у „Службеном гласнику РС“, одређује завршно рочиште. Уколико постоји неуновчена имовина за чије уновчење нема средстава, стечајни судија ће овим решењем позвати стечајне повериоце да ако су заинтересовани, у року од 15 дана од дана објављивања огласа, поднесу захтев и доставе доказ да су предујмили средства неопходна на име трошкова даљег вођења стечајног поступка, јер ће у противном стечајни поступак бити закључен уз пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце сразмерно висини утврђених потраживања.²⁴

Уколико стечајни повериоци не поднесу захтев и не уплате новчана средства на име трошкова даљег вођења стечајног поступка, стечајни управник ће доставити нацрт решења за завршну деобу неуновчене имовине, која се спроводи на начин и под условима спровођења глав-

20 Закон о изменама и допунама Закона о стечају, *Службени гласник РС*, бр. 83/2014, чл. 144 ст. 2.

21 Г. Ајншпилер Поповић, „Важније новине у стечајном законодавству“, *Стечајни инструктор*, бр. 1/2014, 26.

22 Вид. више у *Двадесетдруго саветовање судија привредних судова Републике Србије*, Радни материјал, Златибор, 2014, 187–189.

23 Велизар Ј. Митровић, *Стечајно право с нарочитим освртом на српско законодавство*, Београд, 1926, 21.

24 Вид. Решење Привредног суда у Крагујевцу 2. Ст. 230/2012 од 30. 10. 2014. г.

не деобе. Стечајни судија нацрт објављује на огласној табли суда, да би стечајни повериоци могли да изврше увид у року од 15 дана од дана објављивања и поднесу евентуалне примедбе.

Након што стечајни судија утврди да су испуњене процесне претпоставке,²⁵ отвара завршно рочиште и даје реч стечајном управнику који уколико није уновчена целокупна имовина стечајног дужника образлаже колико је покушаја продаје било и разлоге због којих нису успели. Детаљним навођењем и описом свих радњи које је у стечају предузео, а у складу са Законом о стечају, Националним стандардима за управљање стечајном масом и Кодексом етике за стечајне управника,²⁶ стечајни управник, између осталог, штити себе.²⁷

Расправа о неуновченим предметима стечајне масе подразумева расправу о извештају стечајног управника о предузетим покушајима уновчења неуновчене имовине, броју неуспелих продаја, да ли је предузео све законом и националним стандардима прописане радње ради уновчења, разлозима неуспеха, те да ли је целисходније закључити стечајни поступак или и даље покушавати продају. По окончаној расправи, стечајни судија одлучује да ли да се поново покуша уновчење неуновчене имовине или закључује стечајни поступак, уз пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце.²⁸ Како се ради о дискреционој одлуци, стечајни судија може одлучити и другачије.²⁹ Међутим, у нашој судској пракси одлука стечајног судије се исцрпљује у једној од наведене две могућности. Другачија одлука би могла да доведе до повреде начела заштите стечајних поверилаца које подразумева њихово колективно и сразмерно намирење и начела једнаког третмана и равноправности које подразумева једнак третман и равноправан положај поверилаца истог исплатног реда.

25 Процесне претпоставке за одржавање завршног рочишта су да је решење о заказивању завршног рочишта објављено у Службеном гласнику РС и на огласној табли суда и да од дана објављивања, односно истицања на огласној табли није прошло мање од осам дана нити више од 30 дана. Потребно је и да су испитане све благовремено поднете пријаве потраживања, став са *Седмаесітїї савеїїовања судїїа шїрїовинских судова Рейублице Србије*, Радни материјал, Доњи Милановац, 2009, 164–165.

26 Кодекс етике за стечајне управника, *Сл. гласник РС*, бр. 43/2005.

27 Небојша Јочић, „Закључење поступка стечаја“, доступно на адреси <http://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Zakljucenje%20stecajnog%20postupka%20Nebojsa%20Jocic.pdf>, 9. 9. 2017.

28 Драгиша Б. Слијепчевић, *Коментар Закона о стечају*, Београд, 2016, 459–461.

29 Вид. В. Радовић, 597.

1. Пренос кроз циљ и начела стечајног поступка

Закон о стечају, осим што прописује да се одлука о неуновченој стечајној маси доноси на завршном рочишту и да је доноси стечајни судија,³⁰ за разлику од упоредног права у коме одлуку доносе повериоци,³¹ не регулише детаљније поступање са неуновченом имовином. Дефинисање циља и начела стечаја доприноси правилном тумачењу нејасних законских норми.³² Разматрајући да ли је пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце у складу са законом, полазимо од циља стечаја који је дефинисан у чл. 2 ЗС, као најповољније, колективно и сразмерно намирење стечајних поверилаца. Основна начела која су изведена из циља стечаја и посебно дефинисана су: начело заштите стечајних поверилаца које се остварује кроз колективно и сразмерно намирење њихових утврђених потраживања, начело једнаког третмана и равноправности, које се остварује кроз једнак третман и равноправан положај поверилаца истог исплатног реда, начело економичности које се огледа у остваривању, у што краћем времену и са што мање трошкова, највеће могуће вредности имовине стечајног дужника и највећег могућег степена намирења поверилаца и начело хитности. Из наведеног произлази да је сврха стечајног поступка најповољније могуће намирење стечајних поверилаца, након чега се стечај окончава.³³ Пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце је једино могуће решење у ситуацији када се не може формирати деобна маса без трошкова који прелазе њену вредност, а трајање стечајног поступка обесмишљава циљ и основна начела.³⁴ Међутим, стечај који се спроводи банкротством подразумева намирење поверилаца продајом целокупне имовине стечајног дужника, а код преноса неуновчене имовине, обзиром да није продата, тога нема, па је потребно изменити дефиницију банкротства, у члану 1 ст. 3 ЗС. У предлогу Закона о изменама и допунама Закона о стечају који се налази у скупштинској процедури наведено је узето у обзир, па је „продаја“ замењена речима: „ из вредности“.³⁵

30 ЗС, чл. 18 ст. 1 тач. 10.

31 В. Радовић, 597.

32 Г. Ајншпилер Поповић, „Нови закон о стечају“, у Драгиша Б. Слијепчевић (ред.), *Нека актуелна ишћања у ипстјуику стечаја*, Зборник радова, Глосаријум, Београд, 2010, 6.

33 Вид. више у Г. Ајншпилер Поповић, „Предлози окончања стечаја у различитим правним ситуацијама“, *Двадесетдруго саветовање судија привредних судова Републике Србије*, Радни материјал II, Златибор, септембар 2014, 99–100.

34 С. Јокић, 41.

35 Вид. Предлог Закона о изменама и допунама Закона о стечају, у скупштинској процедури од 14.08.2017. г. Доступно на адреси www.parlament.gov.rs/напогна-скупштина.1.html, 6. 10. 2017.

Полазећи од наведених начела и циља стечаја долазимо до закључка да је за пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце потребно да су испуњени следећи услови: да су испитана потраживања свих поверилаца, односно да је донет закључак којим је усвојена коначна листа потраживања, да је процењена вредност неуновчене стечајне масе која се преноси, да се пренос врши тако да се поштује законски редослед намирења, према коме се прво намирују трошкови стечајног поступка, затим обавезе стечајне масе, па стечајни повериоци, по исплатним редовима, да је стечајни управник поднео нацрт за завршну деобу у коме је предложио пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце, уз навођење броја неуспелих покушаја продаје у којима је у свему поступао у складу са законом, разлога због којих продаја није успела и друге разлоге из којих произлази оправданост преноса имовине на стечајне повериоце и да је стечајни судија проценио да је целисходно на тај начин закључити стечајни поступак.

2. Процена целисходности преноса од стране стечајног судије

Пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце допуштен је на образложени предлог стечајног управника, само уколико стечајни судија процени да је целисходно на тај начин закључити стечајни поступак. Процену целисходности стечајни судија врши у сваком конкретном случају, ослањајући се на циљ и начела стечајног поступка. Целисходност обухвата најпре процену стечајног судије да ли је стечајни управник предузео све Законом о стечају и Националним стандардима прописане радње ради уновчења имовине, да ли је било више покушаја продаје имовине и који су разлози безуспешне продаје. Законом није одређен број обавезних покушаја продаје, већ је прописано „више покушаја“, па је оцена потребног броја, као и целисходности преноса неуновчене имовине, „дискрециона одлука стечајног судије“³⁶ коју ће донети пошто размотри образложени предлог стечајног управника, при чему може да саслуша и мишљење одбора поверилаца.

Стечајни судија врши процену да ли је пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце оправдан са аспекта временског трајања стечајног поступка, да ли се тиме постиже већи степен намирења стечајних поверилаца, него да се и даље покушава уновчење неуновчене имовине, те да ли би се активности у стечајном поступку свеле само на наставак покушаја уновчења, за шта најчешће нема средстава у стечајној маси.

На процену целисходности утиче и то што су стечајни поступци, углавном, оптерећени великим бројем стечајним поверилаца, тако да се

36 Д. Б. Слијепчевић, 460.

у случају преноса права својине на неуновченој имовини успоставља сусвојина.³⁷ Одлуком стечајног судије о преносу процентуално се одређује сувласнички удео који стечајни поверилац има у индивидуално одређеној ствари која се преноси.

Сувласник има право да самостално располаже својим уделом, право на државину ствари, на употребу ствари, право да управља ствари, при чему је за послове који прелазе оквир редовне употребе потребна сагласност свих сувласника, због чега је сусвојина често предмет бројних спорова међу сувласницима.³⁸ Из наведеног се закључује да није целисходно вршити пренос неуновчене имовине у стечајним поступцима са великим бројем стечајних поверилаца.³⁹

Иако постоје супротна мишљења,⁴⁰ пренос неуновчене имовине може се вршити само када су сви поступци поводом оспорених потраживања правноснажно окончани. У супротном би се вршио услован пренос сувласничких удела у неуновченој имовини на стечајне повериоце оспорених потраживања који воде парнице ради њиховог утврђења, аналогно резервацији средстава за повериоце оспорених потраживања који су покренули парнице. Услован пренос би довео до тога да исход тих парница мења уделе свих стечајних поверилаца на које је пренета имовина и то по више пута у зависности од тога колико је таквих парница и различито време њиховог окончања.

На поступак наплате ненаплаћених потраживања стечајног дужника који може бити прилично сложен, значајно утиче и стручност и ефикасност стечајног управника које се огледају у благовременом коришћењу свих законских могућности, како би ненаплатива потраживања била сведена на нужни минимум.⁴¹

Ненаплаћена потраживања стечајног дужника од његових дужника могу бити предмет преноса на стечајне повериоце само уколико у стечају нема средстава за покретање поступака ради њихове наплате и уколико су решењем о одређивању завршног рочишта позвани стечајни повериоци да, уколико су заинтересовани за даље спровођење стечајног поступка, у року од 15 дана поднесу захтев, уз доставу доказа

37 Више о сусвојини вид. Обрен Станковић, Миодраг Орлић, *Стварно право*, 9. издање, Номос Београд, 143–155.

38 *Ibid.*

39 Тако, примера ради: Решењем Привредног суда у Чачку Ст. 1/2013 од 26.3.2013. неуновчена имовина стечајног дужника коју чини стан у Чачку од 67,64 м², пренета је на 142 стечајна повериоца, који су постали сувласници на стану са уделима који се крећу од 0,18 до 4,88%.

40 С. Јокић, 37–39.

41 Борис Богичевић, „Наплата потраживања стечајног дужника“, *Стечајни инститор*, бр. 1–2/2016, 99–111.

да су предујмили средства у наложеном износу. Ако у остављеном року повериоци не уплате наложени износ, нити стечајни управник добије сагласност одбора поверилаца за отпис ненаплаћених потраживања, стечајни управник може доставити завршни извештај и завршни рачун, уз предлог за заказивање завршног рочишта, на коме ће стечајни поступак бити закључен, уз пренос ненаплаћених потраживања на стечајне повериоце, сразмерно висини њихових утврђених потраживања тако што се на све стечајне повериоце истог исплатног реда потраживање преноси у истом проценту. Наведено решење је целисходно ако се има у виду да се даљим вођењем стечајног поступка не би остварио његов циљ.

Пренос ненаплаћених потраживања стечајног дужника од његових дужника на стечајне повериоце подсећа на установу уступања потраживања (цесија) уместо испуњења, која је регулисана Законом о облигационим односима. Уступање потраживања уговором (цесија) уместо испуњења постоји када дужник, уместо испуњења своје обавезе, повериоцу уступи своје потраживање, чиме се његова обавеза према повериоцу гаси закључењем уговора, до износа уступљеног потраживања.⁴² Уговор о уступању потраживања је неформалан, изузев у случају када је за правни посао који је основ уступања прописана одређена форма.⁴³ Како се ради о уговору потребна је сагласност уговорних страна, уступноца и примаоца, а није потребна сагласност дужника.

Иако подсећа на уговорну цесију, за пренос ненаплаћених потраживања на основу судске одлуке, не би се могао користити термин судска цесија, који правничка литература често користи за означавање промене поверилаца у облигацији, без обзира на правни основ из ког потиче, због разлика које постоје и неспоразума који могу настати.⁴⁴ Основни разлог за то је недостатак сагласности повериоца потраживања које се уступа.⁴⁵ Међутим, у случају преноса потраживања стечајног дужника на стечајне повериоце који се врши на основу решења стечајног судије, дакле судске одлуке, предлог за уступање потраживања даје стечајни управник који је законски заступник стечајног дужника,⁴⁶ па како постоји сагласност стечајног дужника, као повериоца, ради се о судској цесији. У том смислу требало би користити термин уступање

42 Закон о облигационим односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 57/1989 и *Службени лист СРЈ*, бр. 31/1993, чл. 444 ст. 1.

43 Јаков Радишић, *Облигационо право, ојшћи гео*, Београд 2004, 375.

44 Вид. више у Коментар Закона о облигационим односима – књига прва, Слободан Перовић (главни ред.), *Савремена администрација дд*, Београд, 1995, 840–841.

45 Ј. Радишић, 379.

46 ЗС, чл. 19 ст. 1.

потраживања, уместо пренос потраживања који се чешће користи у судским одлукама. Такође је потребно доставити решење о уступању потраживања дужницима стечајног дужника да би били обавештени о промени повериоца и обавезати стечајног управника да стечајним повериоцима којима је потраживање уступљено преда све исправе о дугу.

VI Правне последице преноса

1. Пренос са аспекта стечајног поступка

Стечајни поступак је поступак који спроводи надлежни суд над стечајним дужником. Његов циљ је најповољније, сразмерно и колективно намирење стечајних поверилаца из расположиве имовине стечајног дужника, у што краћем времену и са што мање трошкова. Стечајни поступак који дуго траје нема сврху, јер не може да се оствари циљ стечаја.

За стечајни поступак, имајући првенствено у виду његову сврху, те дужину његовог трајања и коришћење права странака на подношење захтева за заштиту права на суђење у разумном року, најцелисходније је да се оконча што пре. У том смислу, са аспекта стечајног поступка, оправдано је свако решење које није супротно циљу закона, а доводи до убрзања његовог закључења. Како је најчешћи разлог дугог трајања стечајног поступка постојање неуновчене имовине, поступање судова који закључују стечајни поступак уз пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце у оним случајевима када је стечајни управник истражио све могућности њеног уновчења и када стечајни судија процени да је целисходно, оправдано је са аспекта стечајног поступка.

2. Пренос из угла стечајних поверилаца

Стечајни поверилац је поверилац који на дан покретања стечајног поступка има необезбеђено потраживање према стечајном дужнику.⁴⁷ Улога стечајних поверилаца у стечајном поступку је активна јер учествују у доношењу кључних одлука које се тичу стечајног поступка и даље судбине стечајног дужника.⁴⁸ Из законске дефиниције циља стечајног поступка произлази да закон пружа заштиту само стечајним повериоцима, а да поштује стечена стварна права осталих поверилаца.⁴⁹

47 ЗС, чл. 48.

48 М. Велимировић, 75.

49 Вид. више у Г. Ајншилер-Поповић, „Проблем промене повериоца потраживања према стечајном дужнику“, *Двадесетичетврто саветовање судија привредних судова Републике Србије*, Радни материјал II, септембар 2016, 9–12.

Својство странке у стечајном поступку стечајни поверилац стице пријавом потраживања надлежном стечајном суду која, између осталог, мора садржати износ потраживања и то посебно износ главног дуга са обрачуном камате. Дакле, пријаву потраживања може поднети стечајном суду само у новчаној противвредности. Како стечајни поверилац пријавом потраживања од стечајног дужника потражује новац, поставља се питање да ли, без његовог пристанка, његово потраживање може бити намирено и преносом неуновчене имовине стечајног дужника, односно да ли може да се сматра да је подношењем пријаве потраживања пристао и на намирење преносом неуновчене имовине. Почев од „првог специјализованог стечајног прописа“,⁵⁰ па до ЗППСЛ-а, услов за пренос неуновчене имовине на стечајне поверице била је њихова сагласност. Стечајна законодавства држава у региону са којима имамо „сличне стечајне корене“,⁵¹ пренос неуновчене имовине на стечајне поверице условљавају њиховом сагласношћу или стечајним повериоцима, организованим у скупштину поверилаца, препуштају доношење одлуке.⁵² Одлучујући о неуновченим предметима стечајне масе на завршном рочишту, стечајни повериоци би могли да донесу одлуку да се предмет пренесе на неког стечајног повериоца који на то пристане, без накнаде уз урачунавање у стечајну квоту или уз накнаду, да се препусти стечајном дужнику уколико је физичко лице или власницима основног капитала стечајног дужника или да се поново покуша уновчење уколико процене да се не ради о неуновчивом предмету.⁵³ Са наведеног сматрам да се не може претпоставити да је стечајни поверилац подношењем пријаве потраживања пристао и на намирење преносом неуновчене имовине, јер то представља повреду његових основних права.

Интерес стечајних поверилаца је најповољније намирење, међутим, у моменту преноса неуновчене имовине можемо само да претпоставимо да ће преносом стечајни повериоци бити намирени на повољнији начин, јер не можемо знати да ли ће успети да уновче имовину чије држање кошта, ако се има у виду да то није пошло за руком стечајном управнику, као стручном лицу. Треба узети у обзир и то да су стечајни повериоци, у највећем проценту, бивши радници стечајног дужника, углавном правно неуке странке које готово никада не предузимају даље радње на уновчењу имовине која им је пренета. Наведени закључак је изведен из чињенице да стечајни повериоци пренетих потраживања

50 В. Радовић, 23.

51 *Ibid.*, 24.

52 *Ibid.*, 597.

53 Ј. Гарашевић, 285.

не траже од стечајних управника предају исправе о дугу или другу документацију ради реализације пренетих потраживања, нити показују интересовање за примопредају непокретне имовине која им је пренета.

Правноснажна судска одлука у којој је садржан пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце је јавна исправа на основу које стечајни повериоци, уписом у катастар непокретности, стичу право својине на тој имовини.⁵⁴

Правноснажношћу судске одлуке о преносу права својине на неуновченим непокретностима стечајног дужника и то: земљишту, зградама, становима, пословном простору, гаражама и другим грађевинским објектима и преносом права својине на моторном возилу, са изузетком трактора, мопеда, мотокултиватора и радне машине, стечајни поверилац постаје обвезник пореза на пренос апосолутних права.⁵⁵ Такође, постаје и обвезник пореза на имовину,⁵⁶ који се утврђује за сваку календарску годину на право својине и државине на непокретностима које се налазе на територији Републике. У случају сувласништва или судржавине, обвезник пореза је сваки стечајни поверилац на кога су пренета наведена права, сразмерно свом уделу у односу на целу непокретност.

Из наведеног произлази да преносом неуновчене имовине стечајни повериоци стичу и одређене обавезе, од којих су неке извесне, као што је пореска обавеза, док су друге везане за продају пренете имовине, или уколико је пренето потраживање, за покретање и вођење поступка наплате, што је најчешће скупо, отежавајуће и неизвесно, ако се има у виду да су разлози који су довели до преноса неуновчене имовине, недостајање средстава у стечају да би се она уновчила, њена неатрактивност и незаинтересованост купаца.

3. Разлучни повериоци и пренос имовине на стечајне повериоце

Закон о стечају у чл. 49 дефинише различног повериоца као повериоца који има заложно право, законско право задржавања или право

54 Закон о основама својинскоправних односа *Сл. лист ЦРФ*, бр. 6/80 и 36/90, *Сл. лист ЦРЈ*, бр. 29/96 и *Сл. гласник РС*, бр. 115/2005 – др. закон, чл. 20 ст. 2, који прописује да се право својине стиче и одлуком државног органа и Закон о државном премеру и катастру, *Сл. гласник РС*, бр. 72/2009, 18/2010 и 65/2013, који у чл. 60 ст. 1. прописује начело конститутивности уписа, а у чл. 88 ст. 1 и 2, да је јавна исправа и правоснажна одлука суда.

55 Закон о порезима на имовину, *Сл. гласник РС*, бр. 26/01, 45/02 – УС, *Сл. лист ЦРЈ*, бр. 42/02 – УС, *Сл. гласник РС*, бр. 80/02 – др. закон 80/02, 135/04, 61/07, 5/09, 101/10, 24/11, 78/11, 57/12 – УС, 47/13, 68/14 – др. закон), чл. 23 ст. 1, чл. 24 ст. 1 тач. 1, чл. 25 ст. 4 и чл. 29 ст. 5.

56 Исто, чл. 2 ст. 1 тач. 1 и 6 и ст. 2 и ст. 3, чл. 4 ст. 1 и ст. 2.

намирења на стварима и правима о којима се воде јавне књиге, што му даје право првенственог намирења из средстава остварених њиховом продајом, али и као повериоца који није стечајни поверилац, али који статус стечајног повериоца може стећи уколико, без своје кривице, не може да намири своје утврђено разлучно потраживање и уколико стечајном судији и стечајном управнику поднесе писани захтев којим се одриче статуса разлучног повериоца, уз истовремено подношење захтева надлежном регистру за брисање терета на имовини на којој има разлучно право. Дакле, да би поверилац стекао својство разлучног повериоца морају кумулативно да буду испуњена два услова: да има облигационо право према стечајном дужнику и да има стварно право залог на његовој имовини ради обезбеђења тог потраживања.⁵⁷

Разлучни повериоци су привилеговани повериоци стечајног дужника који своја потраживања намирују пре стечајних поверилаца и без обзира на ток стечајног поступка.⁵⁸ Отварање стечајног поступка не утиче на положај разлучног повериоца који остаје исти као да стечај није отворен.⁵⁹

Своје потраживање, исто као и стечајни поверилац, остварује само у стечајном поступку подношењем пријаве потраживања, уз изузетак прописан чл. 80 ст. 2 Закона о стечају, када је донета одлука о укидању забране извршења и намирења. Изменама и допунама Закона о стечају побољшан је положај разлучног повериоца,⁶⁰ тако што му је дата могућност да, када је вредност предметне имовине мања од износа његовог обезбеђеног потраживања, а није од кључног значаја за реорганизацију, поднесе писани захтев за укидање забране извршења или намирења који мора да садржи и процену вредности имовине која је предмет разлучног права сачињену од овлашћеног проценитеља најкасније годину дана пре отварања стечајног поступка. Тада стечајни судија доноси одлуку о укидању забране извршења или намирења и разлучни поверилац може да реализује хипотеку, односно ручну залогу ван стечајног поступка. Међутим, уколико не поднесе такав захтев, на разлучног повериоца не може да се пренесе неуновчена имовина на којој има утврђено разлучно право иако је њена вредност мања од потраживања које обезбеђује.⁶¹ Тада се обезбеђена имовина која није продата ни после више покушаја продаје преноси стечајним по-

57 Пресуда Привредног апелационог суда Пж. 8598/12 од 03.04.2014. године, објављено у *Билтену судске праксе привредних судова*, бр. 1/15, 52–53.

58 М. Велимировић, 52.

59 Маријана Дукић – Мијатовић, *Стечајно право*, Нови Сад, 2010, 228.

60 Вид. више у Г. Ајншпилер Поповић, „Важније новине у стечајном законодавству“, *Стечајни инструктор*, бр. 1/2014, 22.

61 Решење Привредног апелационог суда, 8 Пвж. 321/14 од 2. 7. 2014.

вериоцима са теретом установљеним у корист разлучног повериоца. Такво поступање није целисходно јер се, непотребно, само намећу обавезе стечајним повериоцима, а није у складу ни са циљем стечаја јер се не остварује најповољније намирење стечајних поверилаца, обзиром да је процењена вредност пренете имовине мања од потраживања које обезбеђује, па и уколико стечајни повериоци успеју да продају обезбеђену имовину, право првенства у намирењу имају разлучни повериоци и за стечајне не би остало ништа, а имали би трошкове везане за уновчење имовине.

Посебан проблем представљају и стечајни поступци са великим бројем стечајних поверилаца у којима постоји обезбеђена неуновчена имовина која није продата ни после више покушаја продаје, када није целисходно вршити њен пренос, па се поставља питање оправданости забране преноса неуновчене обезбеђене имовине на разлучне повериоце. У том смислу, требало би дозволити пренос неуновчене обезбеђене имовине на разлучне повериоце, у оним случајевима када не искористе законско овлашћење из чл. 93 ст. 5 Закона о стечају и не поднесу захтев за укидање забране извршења или намирења, а висина њиховог обезбеђеног потраживања је већа од процењене вредности неуновчене имовине којом је обезбеђено.

4. Права заложних поверилаца код преноса имовине на стечајне повериоце

Заложни повериоци који су у стечајно законодавство уведени Законом о изменама и допунама Закона о стечају из 2014. г. за разлику од разлучних, немају потраживање према стечајном дужнику, али имају заложно право на стварима или правима стечајног дужника о којима се воде јавне књиге. Заложни повериоци и нису повериоци у правном смислу те речи јер немају потраживање према стечајном дужнику.⁶²

И поред тога што исто као и разлучни, имају стварно право злоге на имовини стечајног дужника, положај заложних поверилаца је битно другачији у односу на разлучне, јер законодавац заштиту коју пружа разлучном повериоцу кроз право на подношење захтева из чл. 93 ст. 4 и 5 Закона о стечају, не пружа заложном.

Чињеница да, иако и једни и други имају обезбеђење на имовини стечајног дужника, а немају исту законску заштиту, доводи до неједнаког поступања, па је потребно омогућити и заложном поверио-

62 Вид. више у Г. Ајншпилер Поповић, „Појам и положај заложног повериоца“, *Двадесет и пет референца савешовање судија привредних судова Републике Србије*, Радни материјал II, Златибор, 2015, 8.

цу на идентичан начин као и различном, заштиту права кроз могућност подношења захтева из чл. 93 ст. 4 и 5 Закона о стечају.⁶³

5. Излучни повериоци и пренос имовине на стечајне повериоце

Излучни поверилац је лице које, на основу стварног или личног права, има право да тражи да се ствар на којој то право има издвоји из стечајне масе.⁶⁴ Излучни поверилац нема потраживање према стечајном дужнику, већ само право да захтева да се његова ствар њему врати. Та ствар не улази у стечајну масу,⁶⁵ јер „не представља имовину стечајног дужника, већ имовину трећег лица“,⁶⁶ али ју је стечајни управник приликом вршења пописа затекао код стечајног дужника и пописао. Како нема потраживање према стечајном дужнику, већ само право да као власник захтева повраћај своје ствари која се нашла код стечајног дужника, правилнији термин за његово означавање би био „ималац излучног права“.⁶⁷

Своје право може остваривати у стечајном поступку подношењем излучног захтева, али и у другим судским поступцима. Као процесна претпоставка за подношење излучне тужбе не тражи се да је претходно поднет излучни захтев у стечајном поступку, да је оспорено излучно право и да је дат упут на парницу.⁶⁸ Међутим, ради заштите својих права пожељно је да излучни поверилац поднесе излучни захтев у стечајном поступку, да би стечајног управника упознао са својим правом, уколико исто није уписано у јавне књиге. На тај начин би избегао да у стечајном поступку, због необавештености стечајног управника, дође до продаје његове ствари.

Пренос неуновчене имовине у стечају на стечајне повериоце без утицаја је на излучне повериоце, осим уколико пре стечаја дође до отуђења ствари на којој излучни поверилац има излучно право. У том случају, уколико је противчинида извршена, излучни поверилац има право на накнаду штете као стечајни поверилац.

63 *Ibid.*, 7–25.

64 ЗС, чл. 50 ст. 1.

65 ЗС, чл. 50 ст. 3 и чл. 112 ст. 1.

66 Д. Б. Слијепчевић, 33.

67 Мирјана Радовић, „Стечајноправне последице неовлашћеног отуђења предмета излучног права“, у: Светислав Табороши (ур.), *Развој правног система Србије у харонизацији са правом ЕУ: ирилози Пројекту 2010*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011, 72.

68 Решење Привредног апелационог суда Пж. 8781/11 од 27. 10. 2011. г, објављено у *Билтену судске праксе привредних судова* бр. 4/12, 89–90.

Дакле, тада статус излучног повериоца неће ни стећи, јер се ствар не налази у стечајној маси, већ своје право може остварити као стечајни поверилац подношењем пријаве потраживања. У том случају био би у истом положају као и стечајни повериоци трећег исплатног реда у који би било сврстано његово потраживање, те би намирење зависило од расположиве деобне масе.⁶⁹ Само тада би његово потраживања, као потраживање стечајног повериоца, могло да буде намирено и преносом неуновчене имовине стечајног дужника.

VII Закључак

Стечајни поступак се спроводи ради заштите интереса стечајних поверилаца и њиховог колективног и најповољнијег намирења. Ако дуго траје ствара трошкове који смањују деобну масу за поделу стечајним повериоцима, а врши се и повреда уставом гарантованог права на окончање судског поступка у разумном року. Најчешћи разлог дугог трајања стечајних поступака је постојање неуновчене имовине. Наше постојеће законско решење се састоји у преносу неуновчене имовине на стечајне повериоце, ако стечајни судија процени да је целисходно. Уколико би се остало при наведеном решењу, то би захтевало измену закона тако што би се за имовину која се не може уновчити ни после више покушаја продаје, уместо досадашњег термина нерасподељени делови стечајне масе, увео термин неуновчиви предмети стечајне масе или неуновчиви делови стечајне масе, који боље означавају њен појам, указујући да се ради о ретким ситуацијама у којима се имовина није могла уновчити и поред свих покушаја стечајног управника предузетих у складу са Законом о стечају.

Такође би требало другачије дефинисати банкротство у чл. 1 ст. 3 Закона које сада упућује на то да се стечајни поступак спроводи продајом целокупне имовине стечајног дужника, уместо из његове вредности.

Осим тога, пренос неуновчене имовине на стечајне повериоце би требало условити њиховим пристанком, имајући у виду да пријава потраживања представља захтев за новчаном исплатом и да се не може претпоставити да је стечајни поверилац пријавом новчаног потраживања пристао и на намирење преносом имовине. Уколико стечајни повериоци не би пристали на пренос неуновчене имовине иста би могла да се препусти оснивачима стечајног дужника. Друго решење

69 Г. Ајншилер Поповић, „Положај излучног повериоца кроз праксу Привредног апелационог суда“, у: Драгиша Б. Слијепчевић (ред.), *Примена њојединих инстѿиу-ѿа стечаја*, Зборник радова, Глосаријум, Београд, 2014, 95.

би могло да буде да одлука о неуновчивим предмети стечајне масе буде препуштена стечајним повериоцима који би је доносили на завршном рочишту, а уколико је не донесу неуновчена имовин би могла да се препусти оснивачима стечајног дужника.

Требало би дозволити да се на разлучне повериоце пренесе неуновчена имовина на којој имају утврђено разлучно право, уколико је њена вредност мања од потраживања које обезбеђује, а нису поднели захтев из чл. 93 ст. 5 Закона о стечају, јер се преносом такве имовине на стечајне повериоце не остварује циљ стечајног поступка.

Такође би требало омогућити заложном повериоцу да заштиту свог права у стечајном поступку оствари кроз подношење захтева из чл. 93 ст. 4 и 5 Закона о стечају. На тај начин би се решио и проблем неуновчене имовине на којој заложни поверилац има заложно право.

Ради уштеде знатних средстава који одлазе на трошкове оглашавања имовине која се продаје, требало би оглашавање продаје имовине у стечају вршити путем сајта Привредног апелационог суда, Агенције за лиценцирање стечајних управника и Привредне коморе. Тиме би се ширем кругу лице учинило доступним обавештење о продаји имовине у стечају и решио проблем неуновчиве имовине у стечајним поступцима у којима постоји недостатак средстава за оглашавање продаје.

У сваком случају потребно је кроз измену прописа који уређују ову област боље регулисати овај институт у циљу бржег закључења стечајног поступка, у интересу свих његових учесника, а пре свега стечајних поверилаца ради којих се стечајни поступак и води.

Aleksandra ĐORĐEVIĆ, M.A.

Senior judicial assistant in the Commercial Court of Kragujevac

LEGAL TREATMENT OF UNREALIZED PROPERTY OF A DEBTOR IN BANKRUPTCY

Summary

The unrealized property of a debtor in bankruptcy is, in the narrow sense, the property that the bankruptcy administrator failed to cash in or realize after several legally enforced attempts to do so. The law on bankruptcy, as an exception to the rule, stipulates that in this case the final division may be approached and that the decision on the undivided parts of the bankruptcy estate, as they are defined, is made by the bankruptcy judge, but he does not regulate a detailed treatment of the assets which have not been realized. In this paper, we analysed the legal treatment of the unrealized property of the debtor bankruptcy in the bankruptcy legislation of the Republic of Serbia, the transfer of unrealized assets onto bankruptcy creditors and the legal consequences of the transfer from the point of view of all creditors in bankruptcy proceedings. The author's conclusion is that the legal term denoting this property is not an adequate one and that the term non-monetizable assets of the bankruptcy estate would best determine the property in question. Apart from that, the author advocates for a more detailed legal arrangement of this institute as well, in order to speed up the completion of bankruptcy proceedings and to protect the interests of its participants, and above all the bankruptcy creditors for whom the bankruptcy proceedings are being conducted.

Key words: *unrealized property of a debtor in bankruptcy, transfer of unrealized property onto creditors in bankruptcy, the rights of bankruptcy creditors in the transfer process.*